Lietas arhīva Nr. A42-00775-24/8
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0328.A420241923.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 28.martā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Dace Grabovska,
rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai tiktu uzlikts pienākums pārrēķināt, piešķirt un izmaksāt līdzpieteicējiem ģimenes valsts pabalsta daļu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /pers. A/ līdz 2023.gada 31.augustam saņēma ģimenes valsts pabalstu par diviem bērniem – /pers. C/ un /pers. D/, savukārt pieteicējs /pers. B/ – par trešo bērnu – /pers. E/.

Pieteicēja 2023.gada 24.augustā vērsās ar iesniegumu (lietas 32.lapa) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra), kurā lūdza piešķirt ģimenes valsts pabalstu par trešo bērnu, pamatojoties uz to, ka bērna tēvs ar 2023.gada 24.augusta iesniegumu (lietas 33.lapa) atteicās no turpmākas ģimenes valsts pabalsta saņemšanas par trešo bērnu /pers. E/.

Ar aģentūras 2023.gada 25.augusta lēmumu Nr.23/1854396 (lietas 34.lapa) nolemts pārtraukt /pers. B/ ģimenes valsts pabalsta izmaksu no 2023.gada 1.septembra, savukārt ar aģentūras 2023.gada 25.augusta lēmumu Nr.23/1854419 (lietas 24.lapa) nolemts piešķirt un izmaksāt /pers. A/ ģimenes valsts pabalstu par bērnu /pers. E/ no 2023.gada 1.septembra.

[2] Līdzpieteicēji 2023.gada 25.septembrī vērsās ar iesniegumu aģentūrā (lietas 35.-37.lapa), lūdzot piešķirt un izmaksāt /pers. A/ aģentūras kļūdas dēļ nepiešķirto ģimenes valsts pabalsta daļu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam par trīs kopīgo bērnu audzināšanu.

Ar aģentūras 2023.gada 10.oktobra lēmumu Nr.23/2200678 (turpmāk – Lēmums) (lietas 10.-12.lapa) atteikts piešķirt un izmaksāt /pers. A/ ģimenes valsts pabalsta daļu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Ģimenes valsts pabalstu piešķir vienam no bērna vecākiem. Pabalsta apmērs ir atkarīgs no tā, par cik bērniem tiek saņemts pabalsts. Ja pabalstu saņem par vienu bērnu, tā apmērs ir 25 euro mēnesī, par diviem bērniem – 100 euro mēnesī, par trim bērniem – 225 euro mēnesī.

Konkrētajā gadījumā vecāki, kuri kopīgi audzina trīs bērnus, pabalstu saņēma dalīti. Līdz 2023.gada 31.augustam par diviem bērniem pabalstu saņēma bērnu māte, bet par trešo bērnu - saņēma bērnu tēvs.

[2.2] Likumdevējs ir noteicis kārtību, kādā vecākiem ir tiesības pieprasīt un saņemt pabalstu, bet nav paredzējis pabalsta pārskatīšanu ar atpakaļejošu datumu laika periodā, kurā jau faktiski attiecīgais pabalsts ir ticis tiesiski un pamatoti piešķirts un izmaksāts otram vecākam, pamatojoties uz viņa iesniegumu konkrētā pabalsta piešķiršanai. Līdz ar to aģentūrai nav pamata lemt pārrēķināt pabalstu par periodu, par kuru pabalsts bija izmaksāts bērnu tēvam, un piešķirt pabalsta starpību bērnu mātei par trīs bērnu audzināšanu.

[2.3] Valsts sociālo pabalstu likumā iekļautās normas par vecāku tiesībām pieprasīt pabalstu par pēdējiem 24 mēnešiem mērķis ir pagarināt iespēju vecākiem pieteikties uz pabalstu, nevis radīt iespējas mainīt savu lēmumu par pabalsta faktiskā saņēmēja sadali starp vecākiem par atpakaļejošu periodu.

[2.4] Ņemot vērā, ka līdz 2022.gada 1.janvārim pabalstam bija piemaksa par diviem un vairāk bērniem, proti, par divu un vairāku bērnu vecumā no viena gada līdz 20 gadu vecumam audzināšanu pabalsta saņēmējam piešķīra piemaksu pie pabalsta, kuras apmērs bija atkarīgs no bērnu skaita, par kuriem ir piešķirts pabalsts konkrētam pabalsta saņēmējam, bet bērnu māte un tēvs to nebija izmantojuši, ir pamats secināt, ka tāda ir bijusi vecāku vienošanās saņemt pabalstu dalīti. Tas, kādu apsvērumu dēļ vecāki pabalstu izvēlējušies saņemt dalīti, ir subjektīva izvēle, kuru aģentūrai nav pamata izvērtēt. Aģentūra ir piešķīrusi pabalstus atbilstoši personu saņemtajiem iesniegumiem, līdz ar to nav konstatējama aģentūras kļūda.

[2.5] Vecāku pienākums rūpēties par bērnu izriet no Civillikumā noteiktā, tomēr Civillikumā noteiktais pienākums uzturēt bērnu nav sasaistāms ar Valsts sociālo pabalstu likuma nosacījumiem par tiesībām uz ģimenes valsts pabalstu.

[2.6] Aģentūra informāciju par izmaiņām pabalsta regulējumā sniedza, izmantojot dažādus informācijas izplatīšanas kanālus, informācija par izmaiņām bija pieejama arī tās tīmekļvietnē, kā arī to izplatīja dažādi plašsaziņas līdzekļi. Bērnu mātei un tēvam nav bijusi liegta iespēja uzzināt par izmaiņām pabalsta regulējumā, jo informācija bija savlaicīgi publiski pieejama.

[3] Nepiekrītot Lēmumam, līdzpieteicēji vērsās ar pieteikumu tiesā (lietas 3.-8.lapa). Pieteikums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Valsts sociālo pabalstu likuma 6.panta pirmajā daļā minētā bērna audzināšana, kas tiek norādīta kā kritērijs, lai persona saņemtu ģimenes valsts pabalstu, izriet no vecāku aizgādības pār bērnu. Savukārt Civillikuma 178.pants paredz, ka kopā dzīvojoši vecāki aizgādību īsteno kopīgi.

Līdzpieteicēji jau ilgi pirms trešā, jaunākā bērna piedzimšanas ir laulībā un visu laulības laiku dzīvo un turpina dzīvot kopā, tātad kopīgi arī audzina visus trīs viņu kopīgos bērnus.

[3.2] Ne Valsts sociālo pabalstu likums, ne arī kādas citas tiesību normas neparedz, ka trīs bērnu ģimene ģimenes valsts pabalstu apmērā, kas noteikts par trīs bērniem, drīkst saņemt tikai tad, ja ģimenes valsts pabalsts par ikvienu no šiem trīs bērniem ir piešķirts tikai vienam no vecākiem.

[3.3] Līdzpieteicēji atsaucas uz Valsts sociālo pabalstu likumā 2021.gada 6.maijā pieņemto grozījumu anotācijā norādīto. Pieteicēji vērš uzmanību, ka likumdevēja mērķis, pieņemot grozījumus Valsts sociālo pabalstu likumā, ir bijis ģimenes valsts pabalstu izmaksāt atbilstoši audzināmo esošo bērnu

skaitam, pabalsta pieprasītāja ģimenes kopējā bērnu skaitā ieskaitot visus pieprasītāja bērnus, kurus aģentūra redz Fizisko personu reģistrā, skaidri definējot, ka ģimenes valsts pabalsts par apgādībā esošiem trīs bērniem tiek izmaksāts 75 euro par katru bērnu.

[3.4] Neviens tiesību akts neparedz aģentūras tiesības īstenot atšķirīgu attieksmi, piešķirot ģimenes valsts pabalstu trīs bērnu ģimenes vecākiem mazākā apmērā, nekā to paredz tiesību akti, tikai tādēļ, ka par pirmajiem diviem kopīgajiem bērniem ģimenes valsts pabalsts ir piešķirts vienam no trīs bērnu vecākiem, bet par trešo bērnu – otram no trīs bērnu vecākiem. No tā, kurš no vecākiem saņem ģimenes valsts pabalstu, objektīvi nemainās fakts, ka abi vecāki kopīgi audzina trīs kopīgos bērnus, kas ir vienīgais kritērijs ģimenes valsts pabalsta apmēra noteikšanai.

[3.5] Termiņus šādas aģentūras kļūdas dēļ - nepiešķirta ģimenes valsts pabalsta pieprasīšanai - nosaka Valsts sociālo pabalstu likuma 18.panta 1.[1]daļa, kas ir speciālā tiesību norma.

[3.6] Kopā par visu periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam kļūdas dēļ aģentūra nepiešķīra līdzpieteicējiem par trīs kopīgo bērnu audzināšanu ģimenes valsts pabalstu 2248,98 euro.

Līdzpieteicēji norāda, ka kopš 2021.gada 1.janvāra līdzpieteicējiem tika piešķirts par 100 euro mazāks ģimenes valsts pabalsts nekā tiesību akti paredzēja viņiem piešķirt.

[3.7] Lēmuma 3.punktā ir kļūdaini noteikts strīdus priekšmets.

Līdzpieteicēji skaidro, ka viņi vēlas, lai aģentūra izmaksā par audzināšanā esošajiem trīs bērniem aģentūras kļūdas pēc vēl nepiešķirto un vēl neizmaksāto ģimenes valsts pabalsta daļu.

[3.8] Aģentūra kļūdaini iztulkojusi tiesību normas, jo ģimenes valsts pabalsta apmērs nav atkarīgs no tā, par cik bērniem tiek saņemts pabalsts, bet gan no audzināmo bērnu skaita, pie kam ģimenē, kura kopīgi audzina kopīgi dzimušos bērnus, saņemamo ģimenes valsts pabalsta apmēru neietekmē tas, vai ģimenes valsts pabalstu vecāki saņem daliti.

[3.9] Līdzpieteicēji neapstrīd to ģimenes valsts pabalsta daļu, kuru aģentūra ir piešķīrusi un izmaksājusi. Līdzpieteicēji norāda, ka vēlas saņemt to ģimenes valsts pabalsta daļu, kuru likums paredzēja piešķirt un izmaksāt, bet aģentūras kļūdas dēļ nepiešķīra un neizmaksāja. Līdzpieteicēji neprasa kaut ko pārskatīt, bet gan atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 18.panta 1.[1]daļai prasa piešķirt un izmaksāt ģimenes valsts pabalsta daļu, kuru aģentūra nav piešķīrusi un izmaksājusi, bet kuru saskaņā ar likumu ir tiesības prasīt piešķirt un izmaksāt.

[3.10] Līdzpieteicēji neprasa mainīt lēmumu par pabalsta faktiskā saņēmēja sadali starp vecākiem par atpakaļejošu periodu. Līdzpieteicēji lūdz piešķirt un izmaksāt savu ģimenes valsts pabalsta daļu, kuru aģentūra katram no pieteicējiem nav piešķīrusi un izmaksājusi saskaņā ar likumu. Līdzpieteicēji ir savstarpēji vienojušies, ka šo ģimenes valsts pabalsta daļu šobrīd vienā maksājumā varētu izmaksāt vienam no līdzpieteicējiem – /pers. A/.

[4] Aģentūra tiesai iesniegtajos paskaidrojumos (lietas 30.-31.lapa) līdzpieteicēju pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādīto argumentāciju.

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi. Minētā panta ceturtā daļa cita starpā noteic, ka tiesa lietu mutvārdu procesā tiesas sēdē izskata, ja pirmās instances tiesai to lūdzis pieteicējs.

Ņemot vērā, ka līdzpieteicēji pieteikumā nav lūguši lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, kā arī to, ka lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmajai un ceturtajai daļai lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[6] Lietā nav strīda par faktiskajiem apstākļiem.

Lietā ir strīds par tiesību normu interpretāciju. Konkrētajā gadījumā noskaidrojams, vai līdzpieteicējiem ir tiesības uz ģimenes valsts pabalsta daļas piešķiršanu un izmaksu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam.

[7] Atbilstoši stabilai judikatūrai, lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Tiesa minētajā vērtējumā nav saistīta ar atteikumā izdot labvēlīgu administratīvo aktu norādītajiem apsvērumiem (Senāta 2010.gada 3.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-355/2010, A42289605, 8.punkts). Tādējādi, izskatot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesa pārbauda tos faktiskos un tiesiskos apstākļus, kas pastāv attiecīgā prasījuma izskatīšanas laikā.

[8] No lietas materiāliem tiesa konstatē turpmāk minētos faktiskos apstākļus.

[8.1] Līdzpieteicējiem ir trīs kopīgi bērni – /pers. C/ (dzimusi /datums/), /pers. D/ (dzimusi /datums/), /pers. E/ (dzimis /datums/) (lietas 13.-14.lapa).

[8.2] Lietā nav strīda par to, ka /pers. A/ līdz 2023.gada 31.augustam saņēma ģimenes valsts pabalstu par diviem bērniem – /pers. C/ un /pers. D/, savukārt pieteicējs /pers. B/ – par trešo bērnu – /pers. E/.

[8.3] 2023.gada 24.augustā pieteicēja vērsās ar iesniegumu (lietas 32.lapa) aģentūrā, lūdzot piešķirt ģimenes valsts pabalstu par trešo bērnu, pamatojoties uz to, ka bērna tēvs ar 2023.gada 24.augusta iesniegumu (lietas 33.lapa) atteicās no turpmākas ģimenes valsts pabalsta saņemšanas par trešo bērnu /pers. E/.

[8.4] Ar aģentūras 2023.gada 25.augusta lēmumu Nr.23/1854396 (lietas 34.lapa) nolemts pārtraukt /pers. B/ ģimenes valsts pabalsta izmaksu no 2023.gada 1.septembra, savukārt ar aģentūras 2023.gada 25.augusta lēmumu Nr.23/1854419 (lietas 24.lapa) nolemts piešķirt un izmaksāt /pers. A/ ģimenes valsts pabalstu par bērnu /pers. E/ no 2023.gada 1.septembra 75 euro.

Kopā par trīs bērniem 225 euro mēnesī.

[8.5] Līdzpieteicēji iesnieguši tiesai izdruku no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra par līdzpieteicējiem un viņu bērniem (lietas 15.-23.lapa), uzskatot, ka lietā ir nozīme apstāklim, ka pabalsta pieprasītāja ģimenes kopējā bērnu skaitā ieskaita visus pieprasītāja bērnus, kurus aģentūra redz Fizisko personu reģistrā.

[8.6] Tāpat lietas materiālos atrodas /pers. B/ 2016.gada 4.aprīļa iesniegums ģimenes valsts pabalsta/un piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta piešķiršanai (lietas 38.lapa), kā arī aģentūras 2023.gada 5.decembra izziņa Nr.23/2668451 (lietas 39.lapa), no kuras izriet, ka līdzpieteicējs saņēmis

ģimenes valsts pabalstu par bērnu /pers. E/ laika periodā no 2017.gada 18.janvāra līdz 2021.gada 31.decembrim - 34,14 euro, savukārt laika periodā no 2022.gada 1.janvāra līdz 2023.gada 31.augustam - 25 euro mēnesī.

[9] Likuma „Par sociālo drošību" 8.pants paredz, ka personai, kura uztur un kurai ir jāuztur bērni, ir tiesības uz šai sakarā radušos izdevumu daļēju atlīdzību saskaņā ar likumu un citiem normatīvajiem aktiem.

Valsts sociālo pabalstu likuma (šeit un turpmāk redakcijā, kas ir spēkā no 2023.gada 1.jūlija) 6.panta pirmā daļa noteic, ka ģimenes valsts pabalstu piešķir personai, kura audzina bērnu. Pabalsta apmērs ir atkarīgs no audzināmo bērnu skaita.

Atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 6.panta otrās daļas 1.punktam ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no viena gada līdz 16 gadiem.

Saskaņā ar minētā panta 2^2. daļu ģimenes valsts pabalsta apmērs ir par vienu bērnu — 25 euro mēnesī; par diviem bērniem — 100 euro mēnesī; par trim bērniem — 225 euro mēnesī; par četriem un vairāk bērniem — 100 euro mēnesī par katru bērnu.

Savukārt Valsts sociālo pabalstu likuma 16.panta pirmā daļa noteic, ka šā likuma 6., 7., $7.^1$, 8., $8.^1$, $8.^2$ un 12.pantā noteiktos pabalstus par bērnu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā piešķir vienam no bērna vecākiem.

Kārtību, kādā piešķir un izmaksā ģimenes valsts pabalstu un piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti, noteic Ministru kabineta 2021.gada 21.decembra noteikumi Nr.864 (turpmāk – Noteikumi Nr.864) (šeit un turpmāk redakcijā, kas ir spēkā no 2024.gada 1.janvāra).

Noteikumu Nr.864 1.2.punkts noteic, ka noteikumi nosaka ģimenes valsts pabalsta un piemaksas piešķiršanas un izmaksas kārtību un to piešķiršanai iesniedzamos dokumentus, savukārt 2.punkts noteic, ka pabalstu un piemaksu piešķir Valsts sociālo pabalstu likuma 16.pantā minētajām personām (laulātajam, kurš nav bērna vecāks, adoptētājs, aizbildnis, audžuģimenes loceklis vai cita persona, kura faktiski audzina bērnu un kurai ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts šā likuma 6.pantā noteiktais pabalsts, ja bērna vecāks, adoptētājs, aizbildnis, audžuģimenes loceklis vai cita persona, kura saņem šā likuma 6.pantā noteikto pabalstu, iesniedz aģentūrai iesniegumu par atteikšanos no minētā pabalsta saņemšanas un laulātais, kurš nav bērna vecāks, adoptētājs, aizbildnis, audžuģimenes loceklis vai cita persona, iesniedz iesniegumu šā likuma 6.pantā noteiktā pabalsta saņemšanai par sava laulātā aprūpē esošo bērnu).

Atbilstoši Noteikumu Nr.864 8.1.punktam, lai saņemtu pabalstu un piemaksu, pieprasītājs personiski vai ar pilnvarotās personas starpniecību aģentūrā iesniedz rakstveida pieprasījumu par pabalsta un piemaksas piešķiršanu, savukārt Valsts sociālo pabalstu likuma 20.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka regulāri izmaksājamo valsts sociālo pabalstu izmaksu pārtrauc, ja pabalsta saņēmējs labprātīgi atsakās no turpmākās pabalsta saņemšanas. Pabalstu un piemaksu pārtrauc izmaksāt ar tā mēneša pirmo datumu, kas seko mēnesim, kad radušies apstākļi, kuru dēļ pārtraucama pabalsta un piemaksas izmaksa (izņemot gadījumus, ja pabalsta un piemaksas piešķiršanas brīdī jau bijis zināms pabalsta un piemaksas izmaksas pārtraukšanas termiņš), atbilstoši Noteikumu Nr.864 23.punktam.

Minētajās tiesību normās detalizēti noteikti kritēriji ģimenes valsts pabalsta saņemšanai, ka pabalstu par bērnu var saņemt viens pieprasītājs, kā arī noteikts, kādiem apstākļiem iestājoties un ar kādu datumu pārtrauc ģimenes valsts pabalsta izmaksu. Iestāde nav tiesīga atkāpties no pabalsta piešķiršanas kārtības, kādu to noteicis Ministru kabinets. Atbilstoši citētajām tiesību normām iestāde ir tiesīga piešķirt pabalstu vienīgi tad, ja tiek ievērota Ministru kabineta izdotajos noteikumos paredzētā kārtība un tiek iesniegti visi Ministru kabineta noteiktie dokumenti.

[10] Vērtējot lietas faktiskos apstākļus kopsakarā ar tiesiskajiem apstākļiem, secināms, ka lietā nav strīda par to, ka līdzpieteicējiem ir trīs bērni un abi faktiski kopā audzina savus bērnus.

Vienlaicīgi no lietas materiāliem izriet, ka /pers. A/ līdz 2023.gada 31.augustam saņēma ģimenes valsts pabalstu par diviem bērniem – /pers. C/ un /pers. D/, savukārt pieteicējs /pers. B/ – par trešo bērnu – /pers. E/, savukārt no 2023.gada 1.septembra /pers. A/ piešķirts ģimenes valsts pabalsts par bērnu /pers. E/, pamatojoties uz /pers. B/ iesniegumu par atteikšanos no turpmākas ģimenes valsts pabalsta saņemšanas par trešo bērnu /pers. E/. Proti, ģimenes valsts pabalsts piešķirts tieši tā, kā to noteica tiesību normas, pamatojoties uz bērnu vecāku veikto izvēli.

No minētā secināms, ka aģentūra ir ievērojusi tiesību normās noteikto un izmaksājusi ģimenes valsts pabalstu /pers. A/ līdz 2023.gada 31.augustam par diviem bērniem – /pers. C/ un /pers. D/, /pers. B/ – līdz 2023.gada 31.augustam – par /pers. E/, ņemot vērā /pers. A/ un /pers. B/ pausto gribu ģimenes valsts pabalsta saņemšanas jautājumā.

[11] Valsts sociālo pabalstu likuma 6.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2021.gada 31.decembrim) noteica, ka par divu un vairāku šā panta otrajā daļā minēto bērnu vecumā no viena gada līdz 20 gadu vecumam audzināšanu pabalsta saņēmējam pie ģimenes valsts pabalsta piešķir piemaksu Ministru kabineta noteiktajā apmērā un kārtībā. Tiesības uz šo piemaksu ir par bērniem, kurus persona audzina un par kuriem tai piešķirts ģimenes valsts pabalsts.

Minētā tiesību norma izslēgta ar 2021.gada 6.maija likumu „Grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā", kas stājās spēkā 2022.gada 1.janvārī.

Līdz 2022.gada 1.janvārim bija spēkā Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1517 „Noteikumi par ģimenes valsts pabalstu un piemaksām pie ģimenes valsts pabalsta", kas noteica, ka pabalsta apmērs par pirmo bērnu ģimenē ir 11,38 euro mēnesī. Par otro bērnu pabalsta apmērs ir 2 reizes, par trešo bērnu – 3 reizes, bet par ceturto un nākamajiem bērniem – 4,4 reizes lielāks nekā par pirmo bērnu ģimenē.

No minētā izriet, ka līdz 2022.gada 1.janvārim pie ģimenes valsts pabalsta par diviem un vairāk bērniem piešķīra piemaksu pie pabalsta, kuras apmērs bija atkarīgs no bērnu skaita. Vienlaikus konstatējams, ka arī šie Ministru kabineta noteikumi, tāpat kā šobrīd spēkā esošie Noteikumi Nr.864, paredzēja, ka pabalstu piešķir vienam no bērna vecākiem – no bērna viena gada vecuma sasniegšanas dienas, tātad konkrētam pabalsta saņēmējam.

Līdz ar to ir pamatots aģentūras Lēmumā norādītais, ka ģimenes valsts pabalsta piemaksas apmērs bija atkarīgs no bērnu skaita, par kuriem ir piešķirts pabalsts konkrētam pabalsta saņēmējam, bet līdzpieteicēji to nebija izmantojuši, tāpēc ir pamats secināt, ka tāda bija vecāku (līdzpieteicēju) vienošanās saņemt pabalstu dalīti. Tas, kādu apsvērumu dēļ vecāki pabalstu izvēlējušies saņemt dalīti, ir subjektīva izvēle, kuru aģentūrai nav pamata izvērtēt.

Tādējādi tiesa nekonstatē aģentūras kļūdu tiesību normu piemērošanā. Vienlaikus tiesa skaidro, ka tiesības uz piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta ir personai, kura audzina bērnu un par bērniem, par kuriem vienlaicīgi ir piešķirts ģimenes valsts pabalsts. Personai nav tiesību saņemt lielāku piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta, kā to paredz tiesību normas attiecībā uz bērnu skaitu, par ko personai ir piešķirts ģimenes valsts pabalsts. Respektīvi, aģentūra ir ievērojusi tiesību normās noteikto un izmaksājusi ģimenes valsts pabalstu /pers. B/ un ģimenes valsts pabalstu un piemaksu pie pabalsta /pers. A/, ņemot vērā līdzpieteicēju pausto gribu tajā brīdī.

[12] Valsts sociālo pabalstu likuma 18.pants regulē valsts sociālā pabalsta pieprasīšanas termiņus.

Atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 18.panta pirmajai daļai valsts sociālais pabalsts, izņemot šā likuma 6.pantā minēto pabalstu, pieprasāms sešu mēnešu laikā no tiesību rašanās dienas. Ja šis termiņš ir nokavēts, ikmēneša pabalstu izmaksā tikai par iepriekšējiem sešiem mēnešiem, skaitot no

valsts sociālā pabalsta pieprasīšanas dienas.

Minētā tiesību norma attiecas uz tādiem pabalstiem kā, piemēram, bērna kopšanas pabalsts, pabalsts aizbildnībā esoša bērna uzturēšanai, atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu; atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, atlīdzība par adoptējamā bērna aprūpi.

Savukārt Valsts sociālo pabalstu likuma 18.panta 1.[1]daļa noteic, ka šā likuma 6.pantā minētais pabalsts (ģimenes valsts pabalsts) pieprasāms 24 mēnešu laikā no tiesību rašanās dienas. Ja šis termiņš ir nokavēts, ikmēneša pabalstu izmaksā tikai par iepriekšējiem 24 mēnešiem, skaitot no pabalsta pieprasīšanas dienas.

Kā to pamatoti Lēmumā norāda aģentūra, Valsts sociālo pabalstu likumā iekļautā norma par vecāku tiesībām pieprasīt pabalstu par pēdējiem 24 mēnešiem mērķis ir pagarināt iespēju vecākiem pieteikties uz pabalstu, nevis radīt iespējas mainīt savu lēmumu par pabalsta faktiskā saņēmēja sadali starp vecākiem par atpakaļejošu periodu.

Tiesa skaidro, ka minētā tiesību norma nozīmē to, ka pabalstu var pieprasīt 24 mēnešu laikā no tiesību rašanās dienas, proti, no bērna 1 gada vecuma sasniegšanas. Ja šis termiņš ir nokavēts, ģimenes valsts pabalstu izmaksā tikai par iepriekšējiem 24 mēnešiem, skaitot no pabalsta pieprasīšanas dienas, līdz ar to līdzpieteicēju atsaukšanās uz minēto tiesību normu šajā gadījumā ir nepamatota.

Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst par pamatotu aģentūras Lēmumā secināto, ka aģentūrai nav pamata lemt pārrēķināt pabalstu par periodu, par kuru pabalsts bija izmaksāts bērnu tēvam, un piešķirt pabalsta starpību bērnu mātei par trīs bērnu audzināšanu, jo tiesību normas par vecāku tiesībām pieprasīt pabalstu par pēdējiem 24 mēnešiem mērķis ir pagarināt iespēju vecākiem pieteikties uz pabalstu, nevis radīt iespējas mainīt savu lēmumu par pabalsta faktiskā saņēmēja sadali starp vecākiem par atpakaļejošu periodu.

[13] Līdzpieteicēji atsaucas uz Valsts sociālo pabalstu likumā 2021.gada 6.maijā pieņemto grozījumu anotācijā norādīto. Pieteicēji vērš uzmanību, ka likumdevēja mērķis, pieņemot grozījumus Valsts sociālo pabalstu likumā, ir bijis ģimenes valsts pabalstu izmaksāt atbilstoši audzināmo esošo bērnu skaitam, pabalsta pieprasītāja ģimenes kopējā bērnu skaitā ieskaitot visus pieprasītāja bērnus, kurus aģentūra redz Fizisko personu reģistrā, skaidri definējot, ka ģimenes valsts pabalsts par apgādībā esošiem trīs bērniem tiek izmaksāts 75 euro par katru bērnu.

Tiesa skaidro, ka no 2022.gada 1.janvāra ģimenes valsts pabalsta apmērs ir atkarīgs no tā, par cik faktiski audzināmiem bērniem vecumā no viena gada līdz 20 gadu vecumam persona saņem ģimenes valsts pabalstu. Līdz 2021.gada 31.decembrim pabalsta apmērs bija atkarīgs no tā, kurš pēc kārtas bērns ir piedzimis.

Respektīvi, tas nozīmē, ka likumdevējs paredzējis iespēju vienam no vecākiem, pamatojoties uz otra vecāka labprātīgu piekrišanu, saņemt ģimenes valsts pabalstu par visiem kopīgi audzināmajiem bērniem, ne tikai par saviem bioloģiskajiem bērniem. Kā tas ir skaidrots arī 2021.gada 6.maija likumprojekta „Grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā" anotācijā (https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/0C06E7CA968AAA8BC22586A80021009D?OpenDocument) līdz grozījumu izdarīšanai pastāvēja situācija, ja ģimenē, kura kopīgi audzina kopīgi dzimušos bērnus, ģimenes valsts pabalstu vecāki saņem dalīti, piemēram, par vienu bērnu pabalstu saņem tēvs, bet par otru māte – ģimenes valsts pabalsta apmēru tas neietekmē. Savukārt piemaksas apmēru tas ietekmē, jo, piešķirot piemaksu, ņem vērā bērnu skaitu, par kuriem konkrētais saņēmējs saņem ģimenes valsts pabalstu. Piemaksas apmērs ir lielāks, ja ģimenes valsts pabalstu par visiem bērniem pieprasa viens no vecākiem. Tādējādi, lai sistēmiski sakārtotu universālā atbalsta sistēmu ģimenēm ar bērniem un vienlaikus noteiktu lielāku finansiālo atbalstu ģimenēm ar bērniem, tai skaitā palielinoties bērnu skaitam ģimenē, likumprojekts no 2022.gada 1.janvāra paredz, ka ģimenes valsts pabalsta apmērs ir atkarīgs no audzināmo bērnu skaita, kā arī neparedz turpmāk izmaksāt piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta.

Tiesa piekrīt līdzpieteicēju argumentam, ka pabalsta pieprasītāja ģimenes kopējā bērnu skaitā ieskaita visus pieprasītāja bērnus, tomēr šeit ir būtiski, ka vecākiem savā starpā jāvienojas, kurš no viņiem saņems šo pabalstu par bērnu. Pabalsta apmērs ir lielāks, ja pabalstu par visiem bērniem pieprasa viens no vecākiem.

Konkrētajā gadījumā bērnu māte un bērnu tēvs bija konkrēti izvēlējušies, kas šo pabalstu saņems, līdz ar to arī aģentūrai nav/nebija tiesiska pamata bez attiecīga ģimenes valsts pabalsta pieprasītāja iesnieguma saņemšanas pašai, ieskatoties Fizisko personu reģistrā, izvēlēties, kuram no vecākiem ģimenes valsts pabalstu izmaksāt.

Tiesa uzsver no tiesību normām izrietošo, ka tikai gadījumā, ja viens no vecākiem atsakās no ģimenes valsts pabalsta saņemšanas, tiesības saņemt pabalstu rodas otram vecākam. Aģentūrai nav tiesību iejaukties vecāku izvēlē attiecībā uz pabalsta saņemšanu.

[14] Līdzpieteicēji norāda, ka kopš 2021.gada 1.janvāra līdzpieteicējiem tika piešķirts par 100 euro mazāks ģimenes valsts pabalsts nekā tiesību akti paredzēja viņiem piešķirt. Līdzpieteicēji tostarp atsaucas uz aģentūras kļūdainu tiesību normu iztulkošanu, piemērošanu, kā arī atšķirīgu attieksmi.

Vispirms norādāms, ka tiesa konkrētajā gadījumā nekonstatē, ņemot vērā šajā spriedumā konstatēto un secināto, ka aģentūra būtu kļūdaini iztulkojusi un piemērojusi tiesību normas.

Administratīvā procesa likuma 6.pants noteic, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus (pastāvot atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiskajiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus) neatkarīgi no administratīvā procesa dalībnieku dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelšanās, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem. Vienlīdzības princips pamatā nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir jābūt vienādai, savukārt atšķirīgos apstākļos izturēšanās ir jābūt atšķirīgai (sk. J.Briede, E.Levits Administratīvā procesa likuma 6.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr.iur. J.Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 128.lpp.). Tādējādi nav atļauta atšķirīga attieksme pret personām, kuras atrodas vienādos vai salīdzināmos apstākļos.

Izskatāmajā lietā nav konstatējama arī aģentūras atšķirīga attieksme, piešķirot ģimenes valsts pabalstu trīs bērnu ģimenes vecākiem mazākā apmērā kā tas ir līdzpieteicēju gadījumā - par pirmajiem diviem kopīgajiem bērniem ģimenes valsts pabalsts ir piešķirts vienam no trīs bērnu vecākiem, bet par trešo bērnu – otram vecākiem, jo, pirmkārt, aģentūra ir rīkojusies atbilstoši tiesību normās noteiktajam, otrkārt, līdzpieteicēji neizmantoja ģimenes valsts pabalstu lielākā apmērā savas subjektīvās izvēles dēļ.

Tiesa vērš uzmanību, ka vecāku pienākums un atbildība ir radīt apstākļus, lai bērnu situācija netiek pasliktināta, proti, savstarpēji vienoties, ka bērni būs viena vecāka aprūpē, tādā veidā neradot iemeslu ģimenes valsts pabalsta samazinājumam. Konkrētajā gadījumā līdzpieteicēji šo iespēju neizmantoja. Savukārt, atsaukšanās uz Civillikuma normām šajā gadījumā ir nepamatota, jo pienākums uzturēt bērnu nav sasaistāms ar Valsts sociālo pabalstu likuma nosacījumiem par tiesībām uz ģimenes valsts pabalstu, proti, Civillikums vispārīgi regulē vecāku pienākumus un tiesības, savukārt Valsts sociālo pabalstu likums nosaka valsts sociālo pabalstu veidus, to personu loku, kurām ir tiesības uz valsts sociālajiem pabalstiem, šo pabalstu piešķiršanas nosacījumus, piešķiršanas un izmaksas kārtību.

Treškārt, atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumu Nr.911 „Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nolikums" 4.punktam, lai nodrošinātu aģentūras noteikto funkciju izpildi, aģentūra tostarp konsultē un informē iedzīvotājus valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumu, valsts sociālo pabalstu, valsts izdienas pensiju jautājumos un valsts fondēto pensiju shēmas jautājumos.

Kā to pamatoti norādījusi aģentūra, informāciju par izmaiņām pabalsta regulējumā tā sniedz, izmantojot dažādus informācijas izplatīšanas kanālus.

Tiesa konstatē, ka aģentūra regulāri informē iedzīvotājus par izmaiņām normatīvo aktu regulējumā gan aģentūras tīmekļvietnē (piemēram, https://www.vsaa.gov.lv/lv/jaunums/izmainas-vsaa-pakalpojumos-2021gada, https://www.vsaa.gov.lv/lv/jaunums/izmainas-vsaa-sniegtajos-pakalpojumos-2022gada, https://www.vsaa.gov.lv/lv/jaunums/izmainas-2024gada), gan informācija ir atrodama arī citās tīmekļvietnēs (piemēram, https://lvportals.lv/skaidrojumi/334958-gimenes-valsts-pabalsta-izmainas-no-2022-gada-2021, https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/kas-jazina-vecakiem-par-gimenes-valsts-pabalsta-aprekinasanu-un-sanemsanu-2022-gada.a433287/). Turklāt jebkurai personai ir tiesības vērsties kompetentā iestādē un noskaidrot jautājumus, kas saistīti ar valsts pabalstu vai citu maksājumu saņemšanu. Administratīvā procesa likuma 98.pants reglamentē tiesības uz uzziņu par savām tiesībām, proti, personai ir tiesības saņemt uzziņu par savām tiesībām konkrētā tiesiskā situācijā, iesniedzot iesniegumu iestādē, kuras kompetencē ir konkrēta jautājuma izskatīšana pēc būtības. No lietas materiāliem neizriet, ka līdzpieteicēji būtu vērsušies iestādē, lai skaidrotu jautājumu, kas saistīts ar ģimenes valsts pabalsta saņemšanu.

[15] Apkopojot iepriekš konstatēto un secināto, tiesa atzīst, ka Lēmums ir tiesisks un pamatots. Vienlaicīgi tiesa atzīst, ka lietā nav konstatējami priekšnoteikumi labvēlīga administratīvā akta, ar kuru aģentūrai tiktu uzlikts pienākums pārrēķināt, piešķirt un izmaksāt līdzpieteicējiem ģimenes valsts pabalsta daļu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam, izdošanai.

Līdz ar to līdzpieteicēju pieteikums ir atzīstams par nepamatotu un ir noraidāms.

[16] Senāta praksē jau ilgstoši ir nostiprinājusies atziņa, ka tiesas pienākums argumentēt spriedumu nav saprotams kā prasība detalizēti atbildēt uz jebkuru argumentu. Tiesnešiem ir jāuzklausa argumenti, bet viņiem nav pienākums detalizēti atrunāt jebkuru iesniegumu vai skaidri atbildēt uz jebkuru paskaidrojumu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa (Senāta 2017.gada 21.marta sprieduma lietā Nr.SKA-583/2017 (A420307713) 12.punkts).

Tādējādi tiesa šajā spriedumā neatrunā visus līdzpieteicēju norādītos argumentus, kā vien tos, kam ir būtiska nozīme izskatāmajā lietā.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā minēto, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai tiktu uzlikts pienākums pārrēķināt, piešķirt un izmaksāt līdzpieteicējiem ģimenes valsts pabalsta daļu par periodu no 2021.gada 25.septembra līdz 2023.gada 31.augustam.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese D.Grabovska